

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

215-231/ 13
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 13414   датум: 13.05.2013.

Веза: ваш акт бр. 110-00-55/2013-02 од 16. 04. 2013. године

Мишљење Заштитника грађана о Нацрту закона о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања

Министарство просвете, науке и технолошког развоја је 16.04. 2013., Заштитнику грађана, доставило Нацрт закона о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања.

Након разматрања Нацрта закона о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања (у даљем тексту: Нацрт), са становишта надлежности овог органа и руковођен начелом сарадње државних органа, указујем најпре да понуђени текст садржи одредбе које значајно унапређују постојећа законска решења. Ту, пре свега, мислим на одредбе чл. 4. ст. 7, чл. 5. ст. 3, чл. 8. ст. 5. и чл. 18. Нацрта, којима се уводе стратешке мере усмерене ка спречавању осипања деце из образовног система, додатно прецизира једна од најзначајнијих мера инклузивног образовања - индивидуални образовни план, нормативно препознаје стручни тим за инклузивно образовање унутар установе образовања и васпитања, као стручног тела од чијих активности у великој мери зависи интеграција детета у образовни систем, прецизира ко ће пружати обуку запослених у погледу психолошких, педагошких и методолошких дисциплина и коначно, усклађују циљеви образовања са усвојеном Стратегијом развоја образовања у Србији до 2020¹.

Ради унапређења предлога садржаних у Нацрту, указујем, међутим, и на аспекте које би требало додатно размотрити:

- Сматрам да није целисходно да се из одредбе чл. 4. ст. 1. тач. 13) и 15) бришу речи „и уважавања различитости и бризи за друге“. Овај аспект образовања и васпитања деце – иако је неодвојив сегмент људских права и права детета – потребно је задржати као један од циљева образовања. Уважавање различитости могуће је онда када се подиже свест јавности о различитости, толеранцији, солидарности, ненасилној комуникацији и јавно и недвосмислено промовише солидарност као начело једног друштва које тежи да буде правично. Подизање свести јавности почиње и у највећем делу се и завршава у најмлађем узрасту, па је улога школа изузетно значајна у подстицању деце на уважавању вредности које желимо да негујемо, а међу њима је, без сумње, и уважавање различитости, толеранција и солидарност (брига за друге).

---

¹ „Сл.гласник РС“, бр. 107/12

- Закон о основама система образовања и васпитања, који је увео инклузивни принцип у школовање, није определио начин на који се примена инклузије и њени ефекти прате. Имајући у виду значај инклузивног образовања и проблеме који се јављају у примени инклузивног принципа у образовању – што сам утврдио својим мишљењем са препорукама упућених надлежним министарствима² - сматрам потребним да се овим Нацртом определи начин на који ће се пратити примена инклузивног образовања и његови ефекти и предлагати, односно препоручивати мере ради унапређивања инклузивног образовања, на сличан начин како је Нацртом уређено овлашћење Националног просветног савета у погледу питања осипања деце и ученика из образовног система (чл. 5. став 3. и чл. 6. став 5. Нацрта).
- Сматрам потребним да се допуни одредба члана 26. став 1. Нацрта, тако што ће предложена нова тачка 9) у чл. 113. Закона о основама система образовања и васпитања гласити:

„9) учестало чињење лакших повреда обавеза у току школске године, **под условом да је установа образовања и васпитања, у сарадњи са родитељима а по потреби и са другим органима и установама, претходно благовремено предузела мере појачаног васпитног рада, мере додатне подршке детету и ученику и друге мере, у циљу корекције понашања ученика**“.

Става сам да учестало кршење ученичких обавеза може да укаже не само на озбиљнији проблем који ученик има, већ и да школа није спровела одговарајуће активности на корекцији понашања ученика, било самостално, било у сарадњи са другим органима, а увек у сарадњи са родитељима; на такве пропусте школа често су указивали и резултати контролних поступака које сам водио. Посебно је потребно имати у виду ученике са понашајним сметњама у развоју, чије понашање не може бити кориговано санкцијама и искључивањем, већ мерама додатне подршке детету и ученику, у складу са начелом инклузивног образовања које је Република Србија прихватила као један од стубова на којима почива образовни систем. Оправдано је и правично санкционисати учестало непожељно понашање ученика само онда ако су претходно предузети сви расположиви кораци усмерени ка корекцији учениковог понашања.

- Сматрам нужним да се, у основе дискриминације, наведене у чл. 44. Закона о основама система образовања и васпитања (национална, етничка, језичка, верска или полна припадност, физичка и психичка својства, и даље као у постојећем законском тексту) унесе и **сексуална оријентација**. Иако се она може обухватити појмом „*по другим основима утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације*“ (а Закон о забрани дискриминације изричито прописује родни идентитет и сексуалну оријентацију као лична својства која могу бити основ дискриминације), сматрам да је нужно *explicite* увести сексуалну оријентацију као основ дискриминације овим Нацртом, имајући у виду недавна истраживања међу ученицима, која су показала да више од 1/3 ученика има веома негативан став према особама другачије сексуалне оријентације³. Експлицитна забрана представља снажно демотивишуће, али и едукативно средство у заштити од дискриминације, а ЛГБТ особе врло су често жртве дискриминаторног, па и насилног понашања искључиво због своје сексуалне оријентације.

² Акт Заштитника грађана бр. 14-2755/12 (дел. бр. 31802), доступан на <http://www.zastitnik.rs/index.php/lang-sr/2011-12-11-11-34-45/2623-m->

³ „Извештај о стању права детета у Републици Србији из угла деце и младих“, Центар за права детета, http://cpd.cmass3.info/home/news/_params/newsplus_news_id/1295.html

- Посебно спорном сматрам одредбу чл. 9. Нацрта, којим се у правни систем уводи ново тело – Агенција за образовање и васпитање, којој је Нацртом у надлежност стављено да прати испуњавање **општих** принципа и циљева образовања, остварење **стратешких** праваца развоја образовања и унапређење **целокупног** система образовања и васпитања. Увођење новог и посебног органа управе, нарочито имајући у виду **општост** његових надлежности, доводи до додатне конфузије у остваривању права у образовном процесу и систему образовања и нејасноћа у погледу одговорности већ постојећих органа и тела надлежних за спровођење Закона о основама система образовања и васпитања, праћење његове примене и контроле стручности и законитости рада установа образовања и васпитања (просветне инспекције, школске управе надлежне за стручно – педагошки надзор, Национални просветни савет, Завод за унапређивање образовања и васпитања). Тиме се угрожава и право грађана на поштовање принципа *добре управе* која подразумева и делотворну, ефикасну и одговорну јавну власт.
- Сматрам да Нацрт треба да уведе институт **асистената за подршку у образовању Рома** у школама које похађају ученици ромске националности. Кроз концепт педагошких асистената обезбеђује се један облик додатне подршке **свој деци и ученицима којима је подршка потребна** и тиме се неоспорно спроводе активности на повећању доступности и јачања инклузивног образовања. Нацрт, међутим, мора да узме у обзир специфичности рада **ромских асистената са ромском децом**, посебно имајући у виду културолошки аспект, као и чињеницу да је језичка баријера један од основних фактора који утиче на просечно лошији успех ромских ученика. Етничка дистанца већинске популације најизраженија је према Ромима и у том смислу ромски асистент може допринети интеграцији и прилагођавању ромске деце у школи, чиме би се унапредило укључивање Рома у образовни систем, обезбедило континуитет у образовању, спречавало осипање деце из образовног процеса и обезбедило начело једнаког приступа образовању, што је и предвиђено Стратегијом за унапређивање положаја Рома у Републици Србији и Акционим планом (1.2.5)⁴.
- Сматрам да је, у складу са уставним начелом световности државе⁵ и чињеницом да цркве и верске заједнице не могу да буде формални предлагачи прописа, потребно извршити измену члана 29. став 6. Нацрта којим је предложена измена члана 121. став 13. Закона о основама система образовања и васпитања, тако што ће Нацрт прописати да степен и врсту образовања наставника верске наставе у школи, **по прибављеном мишљењу традиционалних цркава и верских заједница, а на предлог органа надлежног за послове односа са црквама и верским заједницама, прописује министар.**

Имајући у виду значај предложених измена и допуна, задржавам право да у складу са својим надлежностима и у доброј вери према Министарству, реагујем и касније, у поступку пред Владом и Народном скупштином, а у сарадњи са самим Министарством.

С поштовањем,

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Саша Јанковић

⁴ http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=45678

⁵ чл. 11. Устава Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 98/2006)